

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 7. februarja 1883.

**Obseg:** Kakošna lega in zemlja ugaje posameznim gozdnim drevesom. — Žaltov puter zopet napraviti okusen. — Gospodarske novice. — Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor. (Dalje.) — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja. (Dalje.) — Kmetijski stariši, vzgojajte prav svoje otroke! (Dalje.) — Slavnostni govor. — Kratkočasnica. — Naši dopisi. — Novičar.

### Gospodarske stvari.

#### Kakošna lega in zemlja ugaje posameznim gozdnim drevesom.

Ker smo dokazali, koliko milijonov sadik se bode v prihodnje potrebovalo, da se bodo mogli le goloseki zopet z drevjem zasaditi, je potrebno povedati, kakošna lega in zemlja ugaja posameznim gozdnim drevesom, da se ne bode, kar se pogostokrat iz nevednosti\*) zgodi, v debelo zemljo in zavetja zasajal ali sejal bor, hrast in bukev pa v plitvo zemljo in na prosto. Naj bo toraj to v kratkem povedano.

1. Bukev raste najrajše na rebrih gorá, v dolinah in nižavah. Razprostrta je posebno na severnih in vzhodnih krajih. Bukvi ugaja bolj mokra, debela s prstenino pognojena, ne preveč rahla zemlja, če je z ilovico in kamenjem pomešana. Mraz in vročina ji hitro posmodita perje v spomladi, zato se ne sme na prosto, ampak le v zavetje saditi ali sejati. Seme se v mesecu oktobru nabira.

2. Hrast ljubi južne lege. Tla morajo biti globoka in zemlja rahla. Peščeno ilovnat svet mu najbolj ugaja. Sadi naj se pomešano z bukvo. Seme (želod) se nabira oktobra meseca. Če je mogoče, naj se še tisto jesen vsadi, ker se pozimi rad spridi.

3. Breza se nahaja v nižavah. Mrzlih dolin in senčnatih krajev nima rada. S peskom pomešano ilovico ima najraje, če je prav plitva. Ona tudi na prostem raste. Seme je meseca septembra zrelo.

4. Jelša se dobi v hladnih nižavah, ob vodah in močvirnatih krajih po gorah. Tla morajo biti debela in zemlja ne preveč vezljiva. Na peščeni ilovici se dobro počuti. Suhega sveta ne mara. Ob vodah na poševnost, da se ne posiplje, naj se sadi, sicer pa ne potrebuje zavetja. Seme se nabira v mesecu novembru.

\*) Mnogo nevednosti pri kmetijstvu in gozdarstvu so uže „Novice“ odstranile, vendar je še veliko za zboljšati. Sveta dolžnost vseh ljudoljubov je, z vsemi silami delati na to, da se bodo vedno bolj razširjale. Vsi oni rodoljubi, kateri so v najnovejšem času prezirali ta list, naj se poboljšajo in ga zopet z dovršenimi dopisi podpirajo. „Novice“ naj bodo zmirom boljše in bodimo ponosni na najstarejši slovenski list, čegar ustanovitelj mu je bil naš ljubljani dr. Janez Bleiweis.

Pis.

5. Gaber ljubi mrzle, od solnca obrnjene kraje v nižinah, ozke doline in spodnja rebra na severnih straneh. Tla morajo biti frišna, rahla in tečna. Na apneniku in ne preveč vezljivi ilovici rad raste. Mlada rastlina je rada v senci, vendar se tudi na svetlobi povoljno razvija. Seme dozori v mesecu oktobru.

6. Javorju ugajajo južne lege. Na apneniku in sivniku v gorah kaj zadovoljno raste. Seme je zrelo meseca oktobra in odleti iz drevesa meseca novembra.

7. Jesen se razprostira po severnih krajih, hoče imeti bolj mokra tla in dobro zemljo. Seme dozori v mesecu oktobru.

8. Brest raste v južnih nižavah in po gričih. Frišna globoka tla mu ugajajo. Seme dozori v mesecu maju ali v začetku junija.

9. Lipa se nahaja po južnih gorah. Dobro se le v nižavi počuti. Najrajše ima rahlo, frišno in debelo zemljo. Seme je v mesecu oktobru zrelo.

10. Topol kaj rad v bukovih gozdih raste, kjer so tla frišna in debela. Na Krasu se nahaja poleg voda. Zaplodi se z mladikami, katere se kar v zemljo zasajajo. Na debeli in frišni zemlji raste povsod, drugje naglo pogine.

11. Jelka (hoja) ljubi severne srednje gore. Frišna, debela, ne preveč vezljiva tečna ilovica ji najbolj ugaja. V mladosti mora imeti senco. Seme je uže meseca septembra zrelo.

12. Smreka raste povsod, samo v vročih krajih ne. Severne in vzhodne lege ima rada. Smreka ne potrebuje globokih, ampak frišnih in tečnih tal. Njene korenine se plazijo bolj na površji med skalami. Na apneniku in sivniku raste. Na Krasu se mora le v zavetje saditi, drugače pogine. Seme dozori začetkom meseca novembra. Ker še le v spomladi izleti, se more celo zimo nabirati.

13. Črni bor je najboljša sadika za pogozdovanje Krasa. Raste na peščenem solnčnem apneniku najrajše. Suša in mraz mu ne škodujeta. Kedar toliko doraste, da daje nekaj sence, naj se druge sadike, ki ljubijo senco, pod njega zasajajo, kar se z vspehom dela. Seme je zrelo v mesecu oktobru, izleti pa v spomladi.

14. Mecesen raste po visocih, proti severu in vzhodu obrnjenih gorah; hoče pa globoka, ne presuha tla imeti. V globokem frišnem apneniku se veselo razprostira. V mladosti mu daj sence in zavetja. Seme je

zrelo v mesecu oktobru, izleti še le v spomladi. Na Krasu se mora v senco in zavetje saditi. Na solncu naglo pogine.

To so imenitnejša drevesa, katera so se uže z vspehom za pogozdovanje Krasa porabila. Na kakošen način se od posamesnih dreves seme nabira, kako hrani do prihodnje setve, povedali bomo v enem prihodnjih listov. Ker je na Tirolskem in Koroškem zarad povodenj gozdno seme zelo drago, ne bo kazalo družega, če hočemo goloseke in Kras zasejati ali zasaditi, da si nabiramo seme po naših gozdih.

### Gospodarske izkušnje.

#### *Žaltov puter zopet napraviti okusen.*

Žaltov puter pregnjete se dobro v frišnem mleku, potem pa se zopet pregnjete v frišni vodi. Žaltov okus ima vzrok v putrovi kislini, katera se pa razpusti v frišnem mleku, ako se potem z gnjetenjem v frišni vodi tudi mleko do čistega spravi iz putra, zgubi se, kakor trdijo, žaltovi okus in duh popolnem. — Še bolj gotovo pa se ta namen doseže, ako se na 1 funt frišne vode pri-dene 1 lot čiste pepelike (Pottasche) in se s tem puter dobro pregnjete, na to pa še 4krat do 5krat v sami čisti vodi; ako se tak puter konečno še pregnjete v frišnem mleku ter se mu dodá malo navadne soli, ima po vsem okus in duh, pa tudi na oči obliko prav frišnega putra.

### Gospodarske novice.

#### *Nagrada za sredstvo v pokončevanje miši*

razpisalo je kmetijsko društvo Vratislavsko. Nagrada znaša 1000 mark (okoli 580 gld. našega denarja) onemu, kdor iznajde ceno, lahko rabljivo in vspešno sredstvo za pokončevanje poljskih miši. — Vsled tega razpisa došle nasvete preiskavala bode in se izrekla tudi o pripoznanji nagrade posebna komisija sestavljena iz profesorjev strokovnjakov in grajščakov, ki so razglašeni po imenih. — Ako nobena ponudba ne bode zadostovala zahtevam v tem vprašanji čisto neodvisne komisije, se nagrada ne bode pripoznala nikomur. — Ponudbe, katere bi se ozirale na nagrado, poslati se imajo do konca meseca avgusta t. l. na predstojništvo kmetijskega društva (Breslau, Mathiasplatz št. 6).

#### *Dunajski živinski trg dne 29. januarija.*

Prignalo se je na trg govedine 2754 glav, in to 2710 volov, 19 bikov in 25 krav. Vsega skupaj 767 glav manj kot zadnjič, in vendar je neprodanih ostalo še 61 glav; izmed prodanih se je oddalo 80 glav na oči, ostanih 2613 na vago klavne teže, katera je znašala poprek po 365 kil, cena bila je 27 vrst premikajočih se od 48 gold. do 65 gold. 50 kr. za 100 kil klavne teže.

### Kmetijska družba kranjska in njen glavni odbor.

(Dalje.)

#### 2. Kaj je storila družba za živinorejo?

Tudi te ni zanemarila, priporočala je ministerstvu, podpore za nakup boljših plemen pri govedini in pri drobnici, tudi obdarovati najbolj marljive živinorejce, in kaj je pri tem družba dosegla?

Pred vsem je dosegla, kakor pričajo naše živinske razstave, izrekoma zadnja živinska razstava v Kranji, izdatno zboljšanje naše živine vsled žlahnejših plemen. — In kaj so bila sredstva k temu?

Podpore, katere je dosegla kmetijska družba pri ministerstvu; in te so znašale:

#### a) Za govedino:

|           |   |      |       |
|-----------|---|------|-------|
| leta 1868 | — | 3700 | gold. |
| " 1869    | — | 5000 | "     |
| " 1870    | — | 5000 | "     |
| " 1871    | — | 5000 | "     |
| " 1872    | — | 6000 | "     |
| " 1873    | — | 7000 | "     |
| " 1874    | — | 7000 | "     |
| " 1875    | — | 4000 | "     |
| " 1876    | — | 4500 | "     |
| " 1877    | — | 4000 | "     |
| " 1878    | — | 1800 | "     |
| " 1879    | — | 2000 | "     |
| " 1880    | — | 2000 | "     |
| " 1881    | — | 2000 | "     |
| " 1882    | — | 2000 | "     |

skupaj 61000 gold.,

katerih se je 6600 na 15 krajih porabilo za darila marljivim živinorejcem, vse drugo pa za nakup plemenske govedi, katere se pa ni nakupilo samo za okroglo 55.000 goldinarjev, temveč po odbitih potnih stroških tudi še za ves oni denar, kateri se je skupil pri navadnih dražbah one živine, kar znaša tudi blizo toliko.

Da naša govedina ni brez veljave, priča tudi to, ker je bilo v deželi naši pred par leti prav veliko nemških kupcev, kateri so ravno telice prav dobro plačevali.

b) Za drobnico privoljene je bilo državne podpore:

|           |   |      |       |
|-----------|---|------|-------|
| leta 1869 | — | 1000 | gold. |
| " 1870    | — | 1000 | "     |
| " 1872    | — | 1500 | "     |
| " 1873    | — | 1000 | "     |
| " 1874    | — | 1000 | "     |
| " 1875    | — | 800  | "     |
| " 1876    | — | 200  | "     |
| " 1877    | — | 200  | "     |
| " 1878    | — | 150  | "     |
| " 1879    | — | 200  | "     |
| " 1880    | — | 100  | "     |
| " 1881    | — | 200  | "     |
| " 1882    | — | 200  | "     |

skupaj 7550 gold.

Tudi za riborejo dala se je leta 1882. podpora 50 gold.

Za razstave in ogledavanje živine privoljene so bile državne podpore v letih 1877., 1879. in 1881. skupaj v svoti 2140 gold. (Dalje prih.)

### Tehnično poročilo

#### k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

#### XVIII. Ložica.

Ta 2260 metrov dolgi jarek ima namen, odpeljati v Farjevec one vode, ki pridejo iz nasipin Iške; zato zadostuje, če se mu napravi nepretrgan pad in se mu struga počisti. Spodnja zemlja se bode popolnem dosegla.